

M O L I È R E

Tartuffe

Of de huichelaar

Komedie in vijf akten

1664

Biografie

Molière (1622–1673)

Jean-Baptiste Poquelin, bekend onder het pseudoniem Molière, werd geboren op 15 januari 1622 in Parijs, als zoon van een koninklijk meubelmaker. Na een juridische opleiding koos hij voor het theater — een beslissing die zijn familie schandaliseerde en zijn leven zou bepalen. In 1643 richtte hij samen met de familie Béjart de Illustre Théâtre op. De onderneming mislukte; Molière belandde zelfs in de schuldengevangenis. Maar hij bleef schrijven en optreden, doorheen provincietournees die hem twaalf jaar lang door Frankrijk voerden.

In 1658 keerde hij terug naar Parijs en won de gunst van Lodewijk XIV. Het Palais-Royal werd zijn vaste thuisbasis. De jaren die volgden waren zijn grote periode: *L'École des femmes* (1662), *Tartuffe* (1664), *Dom Juan* (1665), *Le Misanthrope* (1666), *L'Avare* (1668), *Le Bourgeois gentilhomme* (1670), *Le Malade imaginaire* (1673). Elk van deze stukken is een meesterwerk van karakterstudie en dramatische constructie — en elk ervan maakte vijanden.

Tartuffe was zijn gevaarlijkste stuk. De eerste versie werd in 1664 opgevoerd maar onmiddellijk verboden door de kerk, die zich in Orgon herkende en geen zin had in satire. Molière vocht vijf jaar voor zijn stuk — hij schreef twee herziene versies, verdedigde het in petities aan de koning, en zag het uiteindelijk in 1669 definitief toegelaten. Het werd onmiddellijk zijn grootste succes.

Molière stierf op 17 februari 1673, op het toneel, tijdens de vierde voorstelling van *Le Malade imaginaire*. Hij speelde de rol van

de ziekelijke hypochonder Argan en was zelf dodelijk ziek. Hij stierf die nacht. Omdat hij acteur was — een beroep dat door de kerk als oneerbaar werd beschouwd — werd hij aanvankelijk geweigerd een kerkelijke begrafenis. Op persoonlijk verzoek van de koning werd een nachtelijke begrafenis zonder priester toegestaan. Hij was eenenvijftig jaar oud.

— *De redactie*

Voorwoord

Tartuffe of de huichelaar werd voor het eerst opgevoerd op 12 mei 1664 in Versailles, als onderdeel van de feesten ter ere van Lodewijk XIV. De reactie was onmiddellijk en fel: de aartsbisschop van Parijs verbood het stuk, de paus veroordeelde het, en een deel van de clerus eiste dat Molière op de brandstapel zou belanden. Wat had hij gedaan? Hij had een vrome man op het toneel gezet die zijn vroomheid gebruikte als dekmantel voor hebzucht, lust en manipulatie — en hij had laten zien hoe gemakkelijk goede mensen door zo iemand worden bedrogen.

Orgon is de centrale figuur van het stuk, meer nog dan Tartuffe zelf. Hij is geen slechte man — hij is een goede man die zijn verstand heeft uitgeschakeld ten voordele van zijn bewondering. Hij gelooft Tartuffe volledig, en hoe sterker de anderen hem proberen te overtuigen van het tegendeel, hoe vaster hij zich aan zijn geloof vastklampt. Molière beschrijft de mechanismen van bijgeloof en manipulatie met een precisie die drie eeuwen later niets aan actualiteit heeft ingeboet.

Dorine, het kamermeisje, is de stem van de rede. Ze heeft geen status, geen macht, geen gezag — maar ze heeft ogen in haar hoofd en een tong die niet zwijgt. In het klassieke toneel is de dienstmeid altijd slimmer dan haar meester. Bij Molière is dat geen karikatuur maar een sociaal oordeel: de mensen die het minst te verliezen hebben, zien het helderst.

Deze Nederlandse vertaling volgt de dramaturgie van het origineel nauwgezet, inclusief de verdeling in vijf akten en de rijmstructuur van Molières alexandrijnen, hier vertaald in vrij proza dat de theatrale energie van het origineel probeert te bewaren. De namen en de setting zijn behouden; de toon is die van de klassieke komedie — scherp, snel en onverbiddelijk.

— *De redactie*

Personages

MADAME PERNELLE, *de moeder van Orgon* **ORGON**, *de echtgenoot van Elmire*

ELMIRE, *de vrouw van Orgon* **DAMIS**, *zoon van Orgon, stiefzoon van Elmire*

MARIANE, *dochter van Orgon, stiefdochter van Elmire, geliefde van Valère*

CLEANTE, *zwager van Orgon* **TARTUFFE**, *de huichelaar* **DORINE**, *kamermeisje*

van Mariane **MONSIEUR LOYAL**, *gerechtsdeurwaarder* **EEN POLITIEBEAMBT**

FLIPOTE, *dienstmeid van Madame Pernelle* **LAURENT**, *knecht van Tartuffe*

De handeling speelt zich af te Parijs.

De handeling speelt zich af te Parijs.

Inhoudsopgave

Eerste akte.....	10
Eerste toneel.....	10
Tweede toneel.....	16
Derde toneel.....	18
Vierde toneel.....	19
Vijfde toneel.....	21
Tweede akte.....	27
Eerste toneel.....	27
Tweede toneel.....	29
Derde toneel.....	35
Vierde toneel.....	39
Derde akte.....	46
Eerste toneel.....	46
Tweede toneel.....	48
Derde toneel.....	50
Vierde toneel.....	55
Vijfde toneel.....	57
Zesde toneel.....	58
Zevende toneel.....	61
Vierde akte.....	64
Eerste toneel.....	64
Tweede toneel.....	67

Derde toneel	68
Vierde toneel	72
Vijfde toneel	73
Zesde toneel	78
Zevende toneel	79
Achtste toneel	81
Vijfde akte.....	82
Eerste toneel.....	82
Tweede toneel.....	84
Derde toneel	85
Vierde toneel	89
Vijfde toneel	93
Zesde toneel	94
Laatste toneel.....	95

1

Eerste akte

Eerste toneel

Madame Pernelle en haar dienstmeid Flipote, Elmire, Mariane, Dorine, Damis, Cleante

MADAME PERNELLE Kom Flipote, kom mee. Ik houd het hier niet langer uit.

ELMIRE U loopt zo vlug, ik kan u nauwelijks bijhouden.

MADAME PERNELLE Stil maar, kind, stil maar. Blijf gerust staan. Ik wil niemand tot last zijn.

ELMIRE Het minste wat ik kan doen is u uitgeleide doen. Maar moeder, wat heeft u zo plotseling doen besluiten te vertrekken?

MADAME PERNELLE Ik kan die huishouding van jullie niet meer aanzien. Niemand trekt zich iets aan van wat ik zeg. Ik ga hier weg met een bezwaard gemoed. Al mijn goede raad is in de wind geslagen. Niemand toont me enig respect, iedereen schreeuwt door elkaar. Dit huis is een echte schurkenbende.

DORINE Als...